

УДК 316.472.4:[37.013:004]

Радченко М.В.

**ОСВІТНІЙ ПОТЕНЦІАЛ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ЯК СКЛАДОВОЇ
ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА**

Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка

м. Чернігів, вул. Гетьмана Полуботка, 53, 14013

Radchenko M.V.

**EDUCATIONAL POTENTIAL OF SOCIAL NETWORKS AS A
COMPONENT OF INFORMATION AND EDUCATION ENVIRONMENT**

Chernihiv National Shevchenko Teachers Training University

Chernihiv, Hetmana Polubotka 53, 14013

Анотація. Стаття присвячена аналізу поняття «інформаційно-освітнє середовище», розумінню феномену «соціальна мережа», його освітнього потенціалу і способів використання у навчальному процесі.

Ключові слова: освітній потенціал, інформаційно-освітнє середовище, соціальні мережі.

Abstract. The article is dedicated to the analyses of the definition “information and education environment”, the understanding of the phenomenon “social network” its educational potential and ways of usage in the teaching process.

Key words: educational potential, information and education environment, social networks.

Ми живемо в часи бурхливого розвитку інформаційного суспільства. Основною вимогою до освіти в такому суспільстві є підготовка висококваліфікованого та конкурентоспроможного працівника, здатного швидко адаптуватися до сучасних умов, поєднувати професійну мобільність зі знаннями основ наук, відповідально та творчо ставитися до роботи. Зміна вимог, які висуває суспільство до спеціалістів, викликає необхідність перегляду

підходів до навчання, а також сприяє використанню можливостей інформаційних технологій у процесі підготовки майбутніх спеціалістів до професійної діяльності.

Провідні засади функціонування інформаційного суспільства в Україні прописано в таких державних документах як: закони «Про інформацію», «Про телекомунікації», «Про національну програму інформатизації», а також у «Національній стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2006-2015 роки», затвердженої Верховною Радою України у 2006 році [2].

Сучасна інформатизація освіти передбачає використання технічних розробок, зокрема, соціальних сервісів, як засобу створення та обміну інформацією у процесі навчання. Аналіз друкованих та електронних джерел показав підвищену увагу до понять «інформаційне суспільство», «освітнє середовище», «соціальна мережа», використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання. Проблема створення та функціонування інформаційно-освітнього середовища, його компонентів та складових розглядалася в працях В. Бикова, Б. Гершунського, М. Жалдака, Ю. Машбиця, І. Підласого, І. Роберт, Г. Селевка, Є. Полат, Н. Тализіної та інших.

Метою нашої наукової розвідки є теоретичний аналіз поняття «інформаційно-освітнє середовище», розуміння феномену «соціальних мереж» та його дидактичних можливостей у сучасних умовах інформатизації освіти з метою модернізації освітнього процесу, зокрема у вищій школі.

Зупинимось детально на аналізі поняття «інформаційно-освітнє середовище». Феномен «інформаційно-освітнє середовище» не має однозначного визначення. На думку вчених, інформаційно-освітнє середовище це:

✓ системно організована сукупність інформаційного, технічного, навчально-методичного забезпечення, що нерозривно пов'язане з людиною як суб'єктом освітнього процесу; організаційно-методичні, технічні та програмні засоби зберігання, обробки, передачі інформації, що забезпечують оперативний доступ до інформації а також здійснюють освітні наукові комунікації;

✓ сукупність умов, які сприяють виникненню й розвитку процесів інформаційно-навчальної взаємодії між студентами, викладачем і засобами нових інформаційних технологій, а також формуванню пізнавальної активності студентів за умови наповнення компонентів середовища предметним змістом конкретної навчальної дисципліни, різними видами навчального, демонстраційного обладнання, програмними засобами і системами, навчально-наочними посібниками тощо;

✓ педагогічна система та її забезпечення, тобто фінансово-економічна, матеріально-технічна, нормативно-правова й маркетингова підсистеми та підсистема менеджменту; система, що об'єднує інформаційне, технічне, навчально-методичне забезпечення, нерозривно пов'язана з суб'єктом навчального процесу; інформаційно-комунікаційне наочне середовище, що забезпечує комп'ютерну підтримку процесу навчання;

✓ програмно-телекомунікаційна система, спрямована на ведення навчального процесу єдиними технологічними засобами, котра забезпечує його інформаційну підтримку;

✓ соціально-психологічна реальність, у якій створені психолого-педагогічні умови, що забезпечують пізнавальну діяльність і доступ до інформаційних технологій;

✓ культурно-освітнє середовище, де головним носієм навчальної інформації є електронний ресурс; засіб управління процесом інформатизації в освіті; а також багатокомпонентний комплекс освітніх ресурсів і технологій, що забезпечує інформатизацію й автоматизацію освітньої діяльності навчального закладу;

✓ природно або штучно створене оточення, яке вміщує різні види засобів та змісту освіти, які здатні забезпечити продуктивну діяльність того, хто навчається [2], [3], [4].

При створенні інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу слід враховувати наступні вимоги:

- технічні: комп'ютерна техніка, наявність мережі, Wi-Fi технології;

- програмні: питання безпеки, інтегрованість, взаємодія;
- академічні: методичне наповнення, відповідність навчальним програмам;
- соціальні: етичний, культурологічний, нормативно-правовий аспекти;
- людські ресурси: ІКТ-грамотність, психологічна готовність, наявність фахівців [4].

Отже, важливим фактором якості функціонування інформаційно-освітнього середовища є інформаційна інфраструктура навчального закладу.

Ми можемо стверджувати, що вищий навчальний заклад представляє собою певне інформаційно-освітнє середовище, у якому перебувають студенти, викладачі, допоміжний персонал. Це середовище можна представити як певну мережу, де вузлами є всі носії інформації (людські ресурси, наукові та методичні праці, бібліотека, Інтернет-ресурси). Зв'язки між цими вузлами відбуваються безперервно, навіть у позааудиторний час. Для забезпечення безперервного зв'язку та підтримки інтерактивного спілкування в позааудиторний час широко використовуються соціальні мережі.

Соціальні мережі як складова інформаційно-освітнього середовища, мають великий освітній потенціал, адже вони пропонують нові способи взаємодії через принципово нові інформаційні та комунікаційні канали, спеціальні технології спілкування та діяльності. Характерним є той факт, що існування в такому інформаційному середовищі, як соціальна мережа, завжди має на меті продуктивність. Тобто результатом діяльності в соціальній мережі завжди є певний продукт: повідомлення, пост, коментарій, відданий голос, рішення «вступити в групу чи ні», «додати в друзі або відмовити». Важливим є те, що така діяльність є виключно добровільною та вмотивованою [3].

Соціальна мережа – соціальна структура, утворена індивідами або організаціями. Вона відображає різноманітні зв'язки між ними через соціальні взаємовідносини, починаючи з випадкових знайомств і закінчуючи тісними родинними відносинами. Вперше термін було запропоновано в 1954 році Дж. А. Барнсом (в роботі «Class and Committees in a Norwegian Island Parish.

Human Relations»). Дуже часто феномен «соціальна мережа» пов'язують з поняттям коннективізму, запропонованим Джорджем Сіменсом та Стівеном Доунсом, яке ґрунтується на теоріях мережі, хаосу, складно організованих та само організованих систем [1].

Першим інтернет-сайтом, який пропонував можливості роботи із соціальними мережами, був classmates.com, який з'явився в 1995 році. За ним, в 1997 році з'явився SixDegrees.com. Починаючи з 2001 року почали з'являтися сайти, в яких використовувалась технологія під назвою «Коло друзів». Ця форма соціальних мереж, яка широко використовується у віртуальних спільнотах, набула широкої популярності в 2002 році та розквітнула з появою сайту Friendster. Наразі, існує більш ніж 200 сайтів з можливостями організації соціальних мереж. У 2004 році була створена найбільша на сьогоднішній день соціальна мережа у світі Facebook, а соціальні мережі почали розглядатись як складова Інтернет стратегії.

Сформовані нині численні соціальні мережі не лише дозволяють знайти прості та ефективні способи самореалізації, а й істотно прискорюють бізнес-процеси, впливають на суспільну свідомість, політику. Мережеві спільноти відповідають духу громадянського суспільства, формуючи мережі громадянської дії. Вони не лише сприяють зміцненню людських відносин, а й полегшують обмін інформацією та поліпшують її якість, виступають альтернативними засобами масової інформації, створюють моделі співробітництва [1].

Соціальні мережі орієнтуються на різну цільову аудиторію – молодь шкільного та студентського віку (Вконтакте), користувачів більш старшого віку (Однокласники), університетську аудиторію (Facebook), наукову спільноту (SciWorld, Ukrainian Scientists Worldwait), професіоналів у різних галузях (LinkedIn) тощо.

Окремо в рамках нашого дослідження ми вважаємо за доцільне детальніше зупинитися на таких соціальних мережах як «Facebook» та «Вконтакте», адже

ці соціальні мережі є найбільш популярними серед студентів, тобто нашої безпосередньої цільової аудиторії.

Мережа «Facebook» віддзеркалює університетські спільноти та дозволяє збагачуватися знаннями з різних наук. Про це свідчать різноманітні групи наукового та педагогічного спрямування, серед яких Biology, Geology Rocks, Matematika, Science Group, Theoretical Physics, Ukrainian Scientists Worldwide, Українська вчительська блогосфера, Вчитель у соціальних мережах, Початкове навчання та інші. Окрім цього, зустрічаються наступні сторінки, присвячені науковим інтересам юзерів: «A Moment of Science», California Science Center, National Science Foundation, Popular Science, Science Careers.

Російськомовна соціальна мережа «Вконтакте» також включає перелік майже аналогічних груп, які об'єднують людей за науковими інтересами, серед яких: «Комунікація та спільна робота вчених різних країн», «Консолідувати український інтелект у світі», «Аспіранти UA», «Молоді науковці для молодих науковців», «Неформальне спілкування на наукову тематику», «Освіта і наука», «Все для вчителя», «Вчитель info», «Вчитель-новатор», «Творча майстерня майбутнього вчителя» тощо.

Зважаючи на таку велику популярність соціальних мереж серед різних верств населення, особливо серед студентського загалу, ми вважаємо, що соціальні мережі, як складова інформаційно-освітнього середовища, володіють потужним освітнім потенціалом, який можна продуктивно втілювати у навчальний процес. Розглянемо деякі можливості, які пропонують соціальні мережі в процесі навчання у вищій школі.

У першу чергу, соціальні мережі – незалежні ресурси, відкриті для всіх користувачів. Учасники не лише гості, які час від часу залишають повідомлення, але й активні суб'єкти, які видозмінюються самі та змінюють середовище, в якому вони діють. Це створює для кожного учасника ефект особистого простору, захищеності. Дружнє середовище – важлива умова успішного навчання [3].

Соціальні мережі – потужні в технологічному плані Інтернет-ресурси, медійні середовища. Вони значно розширюють можливості подання інформації а також роботи з нею, дозволяючи розміщувати, прослуховувати аудіо записи, переглядати відео, коментувати, використовувати додаткові сервіси – ігри, голосування, дошки графіті, тощо. Таким чином ми можемо успішно використовувати обладнаний мультимедійний простір для власних дистанційних занять.

Соціальні мережі дають можливість організувати співтовариства, як відкриті, так і з обмеженим доступом. Завдяки таким співтовариствам можна ефективно організувати роботу груп та секцій, координувати роботу над власними освітніми проектами, обговорювати проблеми, влаштовувати освітні та культурні заходи, учасниками яких може бути велика аудиторія: авторитетні науковці та суспільні діячі, студенти з різних університетів, колеги з-за кордону, батьки, тощо. Таким чином, з особистого соціального профілю можна побудувати власне освітнє (віртуальне) співтовариство [3].

До всього вищезазначеного можна зарахувати такі переваги використання соціальних мереж у навчальному процесі: студент знаходиться вдома, у звичайній для себе обстановці, тому немає психологічного тиску з боку інших; він може вільно ставити питання; викладач має можливість працювати безпосередньо зі студентом з конкретних незрозумілих для студента проблем (реалізація індивідуального підходу); як студент, так і викладач мають можливість створювати свій власний навчальний контент; це простір для творчих задумів та самореалізації.

Регулярне використання соціальних мереж у навчальному процесі до того ж сприяє формуванню культури спілкування у віртуальному середовищі; розвитку комунікативної компетентності.

Такі можливості, невідомі донедавна, дають можливості організувати принципово нове освітнє середовище. Беручи все вищезазначене до уваги, ми можемо стверджувати, що сьогодні вчителі та викладачі звертаються до Інтернету і до соціальних мереж, зокрема, як до нового освітнього середовища,

як ефективного засобу забезпечення творчої продуктивної діяльності. Соціальні мережі – принципово новий засіб, що знаходиться в процесі постійного еволюційного розвитку. Багато хто недооцінює переваги соціальних мереж, зосереджуючись лише на їхніх недоліках. Однак на нашу думку, існують великі перспективи використання соціальних мереж у процесі навчання. Інтерактивне спілкування студентів між собою, з одного боку, та з викладачем, з іншого, дозволяє зробити процес навчання цікавим, захоплюючим, підвищити рівень мотивації як з боку студентів, так і з боку викладачів.

Таким чином, ми можемо зробити висновки. Соціальні мережі – не лише розважально-комунікативний засіб взаємодії між людьми, але й потужна інтерактивна платформа – складова інформаційно-освітнього середовища – , яка

володіє великим освітнім потенціалом. Використання позитивних сторін соціальних мереж надає значні переваги у процесі навчання.

Література:

1. 1.Downes Stephen. Connectivism and Connective Knowledge. Essays on meaning and learning networks/ Stephen Downes //Attribution-NonCommercial-ShareAlike CC BY-NC-SA. – 2012. – 601 P.

2. Гордійчук Г.Б. Використання інформаційного освітнього середовища в навчальному процесі педагогічного вищого закладу / Г.Б. Гордійчук // Освітнє середовище для підготовки майбутніх педагогів засобами ІКТ: [монографія] / Р.С.Гуревич, Г.Б. Гордійчук, Л.Л. Коношевський, О.Л. Коношевський, О.В. Шестопал; за ред. проф. Р.С.Гуревича. – Вінниця: ФОП Рогальська І.О., 2011. – С.46-97.

3. Скакалюк О.О. Формування і розвиток інформаційно-освітнього середовища сучасного навчального закладу/ [Електронний ресурс] Скакалюк О.О. Режим доступу:http://www.confcontact.com/2014-alyansnauk/pe4_sakalyuk.htm

4. Скрипкина Ю.В. Новые подходы к развитию коммуникативных компетентностей учащихся: образовательный потенциал социальных сетей и блогов / [Електронний ресурс] / Ю.В. Скрипкина. Режим доступу: <http://www.eidos.ru/journal/2011/1023-09.htm>

Стаття відправлена :14.06.2014

© Радченко М.В.